

B. *Lasius fuliginosus* in de tuin.

Rudolf van Hengel

Op 7 mei 2000 ontdek ik een *L. fuliginosus* kolonie in de achtertuin van ca 500 dieren, die kennelijk in de afgelopen week vanuit een buurtuin hierheen verhuisd zijn.

Samenstelling / voorkomen

De eerste week wordt alleen vlak bij het nest gefoerageerd. Schatting van het aantal werksters op de mierenstraten: 300; schatting aantal werksters in de voedselplanten: 100; aanname aantal werksters in het nest: 100. Dit brengt de totale kolonie op 500 werksters. Tevens bevat de kolonie *Lasius umbratus* (gedetermineerd door Peter Boer); op de mierenstraten de eerste weken in de verhouding 1:20. Dit zou op een totaal van 25 duiden. Een onevenredig groot deel van *L. umbratus* is echter bezig met zand uit het nest te brengen, aangenomen wordt dat er daarom meer gelen in het nest werken dan dat er voedsel zoeken. Dit leidt tot de aanname van in totaal 50 *L. umbratus* werksters.

Ouderdom

Aangenomen dat er circa 50 *L. umbratus* ♀♀ (werksters) in het nest zitten en dat deze bij de stichting van het volk als cocon geroofd zijn, dan kan het volk nog niet ouder zijn dan de gemiddelde maximale leeftijd van een gele werkster ic 4 jaar (?). Gezien het aantal *L. fuliginosus* ♀♀ is het volk minimaal 3 jaar oud. Concluderend: 2 jaar < ouderdom volk < 4 jaar.

Nest

Op 7 mei waren de *L. fuliginosus* ♀♀ bezig een nest te maken in de NW-stam van een "tweeling" Thuja, in een gaatje in de stam in 1995 gemaakt door een specht bij het zoeken naar voedsel. Het gaatje zit op een hoogte van 1½ m aan de West-zijde in de stam. Dit gaatje is nu 1 x 2 cm en langs de rand weer voorzien van bastweefsel, oorspronkelijk was het gaatje 2 x 3 cm, naar binnen taps toelopend. De *L. fuliginosus* ♀♀ waren druk bezig minuscule houtpartikeltjes naar buiten te brengen. Van *L. umbratus* nagenoeg geen spoor. Eén gele ♀ wordt op onhandige wijze langs de boom

naar beneden gebracht, een andere is aan de voet van de stam te zien. Onderaan de stam is helemaal niets van nestvorming te zien. Op 14 mei is duidelijk te zien dat aan de voet van de Thuja een nest wordt uitgegraven. Daar zijn nu ook meer gelen te zien. Enige dagen later is alle activiteit bij het spechtegaatje gestopt en komt er geen mier meer. Wel loopt 5 cm verder een grote mierenstraat de boom in van mieren die luizen melken. In de komende weken wordt de nestopening in de grond steeds groter en vormt zich een steeds duidelijker hoopje zand om de nestopening. 27 juni worden er weer enige *L. fuliginosus* ~~W~~ in het spechtegat waargenomen, aan het zaagsel te zien zijn ze alweer minstens drie dagen bezig de boom verder uit te hollen. De opening is weliswaar nog kleiner geworden, omdat door het eerder aan de bast knagen, aan de rand van het gaatje sinds 14 mei enkele druppels hars zijn gevormd.

Voedsel

Op 7 mei zijn er twee hoofdvoedselbronnen: de NW-stam van de Thuja (8 m) waarin het nest gemaakt wordt en een dennetje (50 cm) op twee meter afstand. In de Thuja melkt *L. fuliginosus* een redelijk grote bruine luis waarvoor ze zo'n drie meter langs stam en takken moeten lopen. In het dennetje zit een wolluis (wittige luis met wit spul op zijn rug).

Op 14 mei wordt bijna niet meer gevoerageerd op het dennetje, maar loopt de mierenstraat nog 1½ m door naar jong loof op de wortels van een witte paardekastanje. De mieren foerageren op donkerbruine luizen ca 30 cm boven de grond in het kastanjeloof. Op 21 mei loopt de mierenstraat verder door naar de stam van de kastanje en in juni zijn ze ook te vinden in de top van de boom (6 m). Vlak boven de grond wordt praktisch niet meer gevoerageerd.

Eind juni wordt veel gevoerageerd op een ca 1 m hoge hazelaar.

Gedrag *L. umbratus* werksters

Op 7 mei zijn slechts enkele gele werksters te zien aan de voet van de Thuja. Slechts één *L. umbratus* zit op de stam van de Thuja, een *L. fuliginosus* probeert haar naar beneden te slepen. Dit gaat zeer moeizaam. De gele rolt zich niet op, zoals *Formica*'s doen; zij probeert zich daarentegen overal aan de stam vast te klampen en in een half uur leggen ze slechts 30 cm af. Kennelijk begrijpt de gele totaal niet wat de bedoeling is.

Van 7 tot 14 mei zijn regelmatig gelen te zien op de mierenstraat naar het dennetje, nooit meer dan 5. Langs de Thuja wordt geen enkele gele aangetroffen.

L. umbratus loopt een stuk langzamer dan *L. fuliginosus*, geschat ongeveer half zo snel (vaak nog veel langzamer). Een mogelijke verklaring is, dat dit komt omdat de gelen het geurspoor niet kunnen ruiken. Ook opvallend is, dat *L. umbratus* zeer regelmatig met de sprieten wordt betast door *L. fuliginosus*, hetgeen deze onderling niet doen. De meeste gelen zijn eind mei te zien op de mierenstraat naar de jonge kastanjeloten. Het maximaal aantal tegelijk waargenomen gelen is in deze periode 15. Bij de nestingang zijn er meestal 3-5 te zien.

Begin juni neemt het aantal waarnemingen van gelen af en nog zelden komt er één buiten het nest. Ook bij de nestopening zijn ze nog maar zelden te zien. Mogelijk houdt dit verband met het feit, dat geen luizen meer bezocht worden vlak boven de grond. De gelen klimmen van nature niet in bomen. Ook kan de buitentemperatuur en hoeveelheid zonlicht een rol spelen.

L. umbratus is het meest actief bij het naar buiten sjouwen van zand.

Gaarne verneem ik aanvullende opmerkingen, bijvoorbeeld betreffende de geschatte uoderdom van de kolonie en van de *L. umbratus* werksters.